Mat uten genmodifisering – en illusjon?

Av landbruks- og matminister Lars Sponheim (v)

Genmodifisert mat. Hvordan kan vi sikre forbrukernes rett til å velge mat som ikke er genmodifisert? Tilgang på mat som ikke inneholder genmodifiserte organismer kan bli en illusjon om vi ikke iverksetter tiltak som hindrer utilsiktet innblanding i maten.

Dyrking av genmodifiserte vekster er på full fart inn i verdens landbruk og fører til at genmodifiserte organismer kommer inn i landet som nissen på lasset når vi importerer for eksempel soya og mais fra utlandet.

Genmodifiserte vekster dyrkes ikke i norsk landbruk i dag, og næringen har gjort store anstrengelser for å unngå innblanding i sine produkter. På den annen side har vi ikke forbud mot genmodifiserte organismer.

I genteknologiloven er det etablert en streng, nasjonal godkjenningsordning. Et strengt nasjonalt regelverk er imidlertid ikke nok. Med økt dyrking av genmodifiserte vekster hos våre handelspartnere følger problemet med innblanding i importerte varer, for eksempel i fôr og såfrø som vi er avhengig av å importere.

Ifølge den nyeste Europa-undersøkelse til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste er et stort flertall blant forbrukerne skeptisk til mat som inneholder genmodifiserte organismer, først og fremst fordi det ikke oppleves som samfunnsmessig nyttig. I tillegg er forbrukerne opptatt av økologiske og etiske forhold knyttet til genmodifiserte organismer. Sammenlignet med de øvrige 15 europeiske landene som deltok i undersøkelsen er nordmenn blant de mest skeptiske i Europa til genmodifisert mat.

Som matminister ser jeg det derfor som min oppgave å legge forholdene til rette for at forbrukerne skal ha frihet til å velge mat fri for genmodifisering, og at produsentene skal ha den samme friheten i forhold til hva som skal produseres.

Tiltak for å hindre utilsiktet innblanding må rettes mot hele produksjonskjeden. Ikke minst på åkeren. Frø og planter er levende materiale! Frø kan overleve i jorden i årevis. Pollen kan spres med vinden over lange avstander og føre til kryssbestøving med tradisjonelle matplanter.

Genmodifisert innblanding i frø på grunn av kryssbestøving er allerede et problem bl.a. i USA, Canada og Brasil. En viktig forutsetning for å kunne opprettholde forbrukernes rett til å velge, er derfor å sikre rent såfrø. Følgelig er det på åkeren vi må begynne arbeidet for å sikre forbrukerens valgfrihet.

Her står vi overfor viktige utfordringer som må løses på internasjonalt nivå.

Forbrukernes og produsentenes frie valg gjennom hele produksjonskjeden er også EU-kommisjonens uttalte målsetning. Regelverk om merkeplikt ved utilsiktet og teknisk uunngåelig innblanding av genmodifiserte organismer i såfrø er for tiden under utarbeidelse i EU. Jeg har markert mitt standpunkt klart overfor EU-kommisjonen i denne saken. Jeg vil at terskelen for innblanding i frø settes så lavt som mulig, nemlig at det etableres en «nullgrense» for innblanding. Det innebærer at alle såfrø som inneholder genmodifisert materiale skal merkes.

EU har vedtatt retningslinjer for dyrking av genmodifiserte organismer. Målet med disse er å unngå innblanding i økologiske og konvensjonelle avlinger. Jeg mener dette er et område som krever bindende regler og ikke bare frivillige retningslinjer. For å gå foran med et godt eksempel og sette en høy standard for internasjonalt regelverk har jeg bedt Mattilsynet utarbeide et nasjonalt regelverk som skal forhindre innblanding i såfrø.

Dersom noen forurenser andres avlinger, bør de bære det økonomiske ansvaret.

De som velger å dyrke genmodifiserte vekster, må ikke samtidig få lov til å ta et valg på vegne av oss alle.

Tilgang på mat som ikke inneholder genmodifiserte organismer kan bli en illusjon om vi ikke iverksetter tiltak som hindrer utilsiktet innblanding i maten, skriver Lars Sponheim.
FOTO: TOM A. KOLSTAD